

POLONUS

Nr 78 / 2024

W KIRGISTANIE

str. 24

GRAMY I ŚPIEWAMY DLA NIEPODLEGŁEJ

Koncert zespołu „KraKowianka” w Filharmonii Narodowej im. Żambyła w Almaty

III Kurultaj narodu Kirgistanu
str. 22

Odszedł Roman Śmigiełski –
wybitny dziennikarz i działacz polonijny
str. 18

str. 24

ZESPÓŁ „KRAKOWIANKA” W AŁMATY

HISTORIA POLSKI

История Польши

Polski cmentarz w Dżалалабадзе
Польское кладбище в Джалалабаде 5

ROK 2024 – ROKIEM

WŁADYSŁAWA GRABSKIEGO

2024 – год Владислава Грабского

Władysław Grabski – twórca polskiego złotego
Владислав Грабский –
создатель польского золотого. 7

Historia złotego

История золотого. 9

ROK 2024 – ROKIEM RODZINY ULMÓW

2024 – год семьи Ульмов

Józef i Wiktoria Ulmowie – życie i męczeństwo
Юзеф и Виктория Ульмы –
жизнь и мученичество. 11

PRODUKTY TRADYCYJNE I REGIONALNE

Традиционные и региональные продукты

Obwarzanek krakowski – chrupanie na okrągło
Краковский обважанек – хруст повсюду . . . 13

POLSKA ŻEŃYNDӨ KЫРГЫЗЧА

Иоанн Павел II: кудага кызмат
жана адамдар учун жашоо 16

POLONIA W ŚWIECIE

Полония в мире

Odszedł Roman Śmigielski –
wybitny dziennikarz i działacz polonijny
Роман Шмигельский – выдающийся
журналист и деятель Полонии. 19

VII Światowe Forum Mediów Polonijnych

VII Всемирный форум полонийных СМИ. . . 21

ETNOMOZAIKA KIRGISTANU

Этномозаика Кыргызстана

III Kurułtaj narodu Kirgistanu
III Народный курултай. 22

ŻYCIE POLONIJNE W KIRGISTANIE

Жизнь Полонии в Кыргызстане

Koncert „Gramy i śpiewamy dla Niepodległej”
Концерт «Играем и поем для Независимой» . . 23

Zespół „Krakowianka” w Ałmaty

Ансамбль «Краковянка» в Алматы. 25

Mikołajki na kamieniach –

творческие мастер-классы с Полонией 26

OKŁADKA I

Koncert „Gramy i śpiewamy
dla Niepodległej” zespołu
„Krakowianka” w Ałmaty

OBŁOŻKA I

Концерт «Играем и поем
для Независимой» ансамбля
«Краковянка» в Алматы

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Fundacja
POMOC POLAKOM
NA WSCHODZIE
im. Jana Olszewskiego

Projekt finansowany ze środków
Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach
konkursu pn. Polonia i Polacy za granicą 2023
ogłoszonego przez
Kancelarię Prezesa Rady Ministrów

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autorów
i nie może być utożsamiana z oficjalnym
stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych
oraz Fundacji Pomoc Polakom na Wschodzie
im. Jana Olszewskiego.*

Kwartalnik

„POLONUS W KIRGISTANIE”

Kwartalnik został zarejestrowany
w Ministerstwie Sprawiedliwości KR
Świadectwo rejestracji
nr 950 z dn. 05.03.2004 r.

Wydawca:

PSKO „Odrodzenie”

Redaktor naczelny:

Zenona Ślązak-Biegaliłow

Adres redakcji:

Kirgistan, 720000, Biszkek,

ul. Puszkina 78, pok. 242

E-mail: pskoodrodzenie@wp.pl

www.facebook.com/polonia.kg

Drukowano w wydawnictwie

TRIADA PRINT Sp. z o. o.

Tel.: (+996-312) 690 393, 690 394

Kwartalnik rozpowszechniany

jest bezpłatnie.

W pracy nad numerem częściowo

korzystano z materiałów

dostępnych w Internecie.

Przedruki materiałów

z kwartalnika tylko za pisemną

zgoda redakcji.

Kwartalnik redagowali społecznie:

Z. Ślązak-Biegaliłow, T. Weselowa,

E. Bosler-Gusewa,

I. Korybut-Daszkiewicz,

B. Biegaliłowa, Ż. Kyrgyzbajewa,

L. Akiłowa

Zdjęcia:

Brat D. Wojciechowski TJ,

Z. Ślązak-Biegaliłow, Cz. Sultanowa,

R. Szaasanowa, M. Czermaszewa

Журнал

«ПОЛОНУС В КЫРГЫЗСТАНЕ»

Журнал зарегистрирован

в Министерстве юстиции КР

Свидетельство о регистрации

№ 950 от 05.03.2004 г.

Учредитель:

ПКПО «Одродzenie»

Главный редактор:

Зенона Слензак-Бегалиева

Адрес редакции:

Кыргызстан, 720000, г. Бишкек,

ул. Пушкина, 78, к. 242

E-mail: pskoodrodzenie@wp.pl

www.facebook.com/polonia.kg

Отпечатано в типографии

ОсОО «TRIADA PRINT»

Tel.: (+996) 312 690-393, 690-394

Журнал распространяется бесплатно.

Частично использованы

материалы из интернета.

Перепечатка

материалов возможна только

с письменного разрешения редакции.

Журнал издается

на общественных началах.

В подготовке номера участвовали:

З. Слензак-Бегалиева, Т. Веселова,

Е. Бослер-Гусева,

И. Корибутов-Дашкевич,

Б. Бегалиева, Ж. Кыргызбаева,

Л. Акилова

Фото:

Брат Д. Войцеховский ОИ,

З. Слензак-Бегалиева, Ч. Султанова,

Р. Шаасанова, М. Чермашева

POLSKI CMENTARZ W DŻALALABADZIE

W 2024 roku pisaliśmy w „Polonusie” o najważniejszych polskich nekropoliach, znajdujących się w Polsce oraz poza jej granicami. Dzisiaj chcemy opowiedzieć o miejscu szczególnie ważnym dla nas – o cmentarzu polskim w Dżalalabadzie.

POLSKIE NEKROPOLIE W AZJI CENTRALNEJ – ŚWIADECTWO HISTORII I PAMIĘCI

W Azji Centralnej, na terytoriach państw powstałych po rozpadzie ZSRR, znajduje się wiele polskich cmentarzy, gdzie spoczywają żołnierze Armii gen. Władysława Andersa.

W czasie II wojny światowej przez Azję Centralną przechodziła droga ewakuacji Armii Andersa i cywilów z ZSRR do Iranu. Trasa wiodła przez dzisiejszy Uzbekistan, Kirgistan, Turkmenistan i Kazachstan, gdzie tysiące Polaków zmarło na skutek wycieńczenia oraz epidemii, takich jak tyfus czy malaria.

Na terenie Uzbekistanu znajduje się aż 17 polskich nekropoli, z których największa to Polski Cmentarz Wojskowy w Guzar. Podobne miejsca pamięci są w Kazachstanie – m.in. w Merke, Ługowoje, Szokpaku czy Mankencie. Spoczywają tam nie tylko żołnierze Andersa, ale także polscy cywile, ofiary chorób i trudnych warunków bytowych.

HISTORIA CMENTARZA

Historia cmentarza w Dżalalabadzie przypomina o losach Polaków podczas II wojny światowej. Jest to miejsce wiecznego spoczynku 96 żołnierzy 5. Dywizji Piechoty Armii Generała Władysława Andersa. 5. Dywizja, licząca około 15 tysięcy żołnierzy i oficerów, dowodzona początkowo przez gen. Mieczysława Borutę-Spiechowicza, a później przez gen. Bronisława Rakowskiego, stacjonowała w Dżalalabadzie od stycznia do sierpnia 1942 roku, a następnie została ewakuowana do Iranu. W mieście oprócz żołnierzy przebywało prawie tyle samo cywilów, wypuszczonych z sowieckich łagrów i syberyjskich zesań. Często byli to ludzie wycieńceni

Pomnik na cmentarzu w Dżalalabadzie / Памятник на кладбище в Джалалабаде

chorobami i głodem. Część z nich znalazła w Dżalalabadzie miejsce swojego wiecznego spoczynku.

Lokalna społeczność długo pamiętała o polskich mieszkańcach i o cmentarzu, na którym chowano żołnierzy, a także, prawdopodobnie, polskich cywilów. Pod koniec lat 80. na terenie cmentarza wciąż jeszcze znajdował się duży krzyż, nagrobki oraz płyta z nazwiskami zmarłych. Niestety, podczas budowy linii wysokiego napięcia teren został zniszczony, a krzyże i nagrobki – rozkradzione. Dokładne miejsce pochówków uległo zapomnieniu.

W 2005 roku do Dżalalabadu przybyli polscy jezuici – ojciec Krzysztof Korolczuk i brat Damian Wojciechowski – aby założyć tu parafię pod wezwaniem Błogosławionej Matki Teresy z Kalkuty. Dzięki ich wytrwałości i zaangażowaniu udało się ustalić dokładną lokalizację cmentarza. Pomogły w tym fotografie z czasów wojny i relacje mieszkańców.

ODBUDOWA PAMIĘCI

W 2007 roku z inicjatywy polskiego attaché wojskowego płk. Janusza Pydysia na

budynku Uniwersytetu w Dżalalabadzie odsłonięto tablicę upamiętniającą obecność 5. Dywizji Piechoty w tym mieście. W ceremonii uczestniczyli przedstawiciele Polski i Kirgistanu, a tablicę poświęcił ojciec Krzysztof Korolczuk.

Zaskakującym odkryciem było potwierdzenie istnienia kościoła katolickiego, zbudowanego przez polskich żołnierzy podczas ich pobytu w Dżalalabadzie. Obecnie funkcjonuje on jako teatr letni w parku. Dęby rosnące wokół budynku posadzili Polacy, a dokumenty archiwalne potwierdzają, że miejsce to miało pierwotnie charakter sakralny.

POMNIK PAMIĘCI

28 maja 2011 roku w pobliżu dawnego polskiego cmentarza uroczystie odsłonięto pomnik ku czci zmarłych żołnierzy. Stało się to możliwe dzięki wysiłkom polskich jezuitów, wsparciu Ambasady RP w Kazachstanie i staraniom Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Jest to również świadectwo polsko-kirgiskiej współpracy na rzecz ochrony pamięci historycznej. Ten pomnik to wyraz hołdu dla polskich żołnierzy, symbol pamięci i miejsce refleksji nad losem zesłanych Polaków, którzy ostatecznie nie dotarli do ukochanej Ojczyzny, lecz musieli spocząć w obcej ziemi. Przed pomnikiem regularnie odbywają się uroczystości patriotyczne oraz msze święte, upamiętniające poległych i zmarłych.

OPIEKA NAD DZIEDZICTWEM

Cmentarze i miejsca pamięci, takie jak to w Dżalalabadzie, są nie tylko świadectwem tragicznej historii Polski, ale przypominają także o niezłomności i odwadze polskiego narodu. W tym symbolicznym miejscu, gdzie ziemia Kirgistanu skrywa prochy polskich żołnierzy, historia łączy się z teraźniejszością, przypominając nam, że jesteśmy odpowiedzialni za pielęgnowanie pamięci o przeszłości. Dzięki wysiłkom wielu ludzi i organizacji pamięć o tych żołnierzach jest kultywowana, a ich historie pozostają żywe w zbiorowej świadomości. Polskimi nekropoliami w Azji Centralnej opiekują się Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, polscy dyplomaci i organizacje polonijne. ■

ПОЛЬСКОЕ КЛАДБИЩЕ В ДЖАЛАЛАБАДЕ

В 2024 году мы писали в нашем журнале «Полонус» о самых значимых польских некрополях, расположенных как в Польше, так и за ее пределами. Сегодня пойдет речь об особенно важном для нас месте – о польском кладбище в Джалалабаде.

ПОЛЬСКИЕ НЕКРОПОЛИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ – СВИДЕТЕЛЬСТВА ИСТОРИИ И ПАМЯТИ

В Центральной Азии, в государствах, образовавшихся после распада СССР, находится множество польских кладбищ, на которых покоятся солдаты Армии генерала Владислава Андерса.

Во время Второй мировой войны через Центральную Азию проходила эвакуация армии Андерса и польских граждан из СССР в Иран. На пути, пролегающем через территории нынешних Узбекистана, Кыргызстана, Туркменистана и Казахстана, тысячи поляков погибли от истощения, эпидемий тифа и малярии.

На территории Узбекистана находится 17 польских некрополей, крупнейший из которых – Польское военное кладбище в Гузаре. Подобные места памяти есть и в Казахстане: в Мерке, Луговом, Шокпаке и Манкенте. Здесь покоятся не только солдаты армии Андерса, но и гражданские поляки, ставшие жертвами болезней и тяжелых условий жизни.

ИСТОРИЯ КЛАДБИЩА

Кладбище в Джалалабаде – это место вечного упокоения 96-ти солдат 5-й пехотной дивизии Армии генерала Владислава Андерса. Дивизия, насчитывавшая около 15 тысяч солдат и офицеров, вначале находилась под командованием генерала Мечислава Боруты-Спеховича, а затем генерала Бронислава Раковского. Дивизия базировалась в Джалалабаде с января по август 1942 года, а затем была эвакуирована в Иран. Вместе с армией в городе находилось почти столько же гражданских лиц,

освобожденных из советских лагерей и сибирских ссылок, изможденных болезнями и голодом. Часть из них также нашла свой последний приют в Джалалабаде.

Местное население долго помнило о поляках и о польском кладбище. В конце 1980-х годов на территории кладбища все еще стоял большой крест и сохранившиеся могильные плиты с фамилиями умерших. К сожалению, во время строительства линии высокого напряжения территория была разрушена, а кресты и могильные плиты были раскрадены, и точное местоположение захоронений было забыто.

Dzięki zdjęciu z okresu wojny udało się zlokalizować dokładnie położenie cmentarza / По фотографии времен войны удалось точно определить расположение кладбища

В 2005 году польские иезуиты отец Кшиштоф Корольчук и брат Дамиан Войчеховский прибыли в Джалалабад, чтобы основать приход блаженной Матери Терезы Калькуттской. Благодаря их настойчивости и вовлеченности, удалось установить точное местоположение кладбища. В этом помогли фотографии военных времен и рассказы местных жителей.

ВОССТАНОВЛЕНИЕ ПАМЯТИ

В 2007 году по инициативе польского военного атташе полковника Януша Пыдысы на здании университета в Джа-

лалабаде установили памятную таблицу в честь пребывания 5-й пехотной дивизии Армии генерала Андерса. На церемонии открытия присутствовали представители Польши и Кыргызстана, а таблицу освятил отец Кшиштоф Корольчук.

Удивительным открытием стало подтверждение существования католической церкви, построенной польскими солдатами в Джалалабаде. В настоящее время это здание используется как летний театр в парке. Дубы, растущие вокруг здания, были посажены поляками, а архивные документы подтверждают, что изначально это место имело сакральный характер.

ПАМЯТНИК ПАМЯТИ

28 мая 2011 года вблизи бывшего польского кладбища был торжественно открыт памятник в честь погибших. Это стало возможным благодаря усилиям польских иезуитов, поддержке Посольства Республики Польша в Казахстане и усилиям Совета по охране памяти борьбы и мученичества. Памятник выражает уважение к польским солдатам, символизирует память и служит местом размышлений о судьбе депортированных поляков, нашедших последний приют вдали от родины. У памятника регулярно проводятся патриотические мероприятия и мессы.

ЗАБОТА О НАСЛЕДИИ

Польские кладбища, такие как в Джалалабаде, являются свидетельствами трагической истории Польши и символами негибкости и отваги польского народа. В этом символическом месте, где земля Кыргызстана скрывает прах польских солдат, история соединяется с настоящим, напоминая о нашей общей ответственности за сохранение памяти о прошлом. Благодаря усилиям многих людей и организаций память о них сохраняется, а их истории остаются живыми в нашем сознании. Польские некрополи в Центральной Азии находятся под опекой Совета по охране памяти борьбы и мученичества, польских дипломатов и польских организаций за рубежом. ■

WŁADYSŁAW GRABSKI – TWÓRCA POLSKIEGO ZŁOTEGO

150 lat temu, 7 lipca 1874 roku w Borowie koło Łowicza urodził się Władysław Grabski – wybitny ekonomista, polityk, dwukrotny premier Rzeczypospolitej Polskiej. Jego reformy walutowe i skarbowe plasują go w gronie najwybitniejszych polityków gospodarczych w historii Polski.

MŁODOŚĆ I WYKSZTAŁCENIE

Władysław Grabski pochodził z rodziny o patriotycznych tradycjach. Jego starszy brat, Stanisław, był działaczem narodowym i ministrem oświecenia publicznego. Władysław Grabski ukończył z wyróżnieniem Szkołę Nauk Politycznych w Paryżu, następnie studiował historię i ekonomię na Sorbonie oraz agronomię w Halle. Po śmierci ojca musiał przerwać studia, aby zarządzać rodzinnym majątkiem.

DZIAŁALNOŚĆ POLITYCZNA I SPOŁECZNA

Grabski łączył zarządzanie majątkiem z pracą naukową, która przyniosła mu uznanie. Za swoją publikację „Historia Towarzystwa Rolniczego” otrzymał nagrodę krakowskiej Akademii Umiejętności. Angażował się także w działalność społeczną wśród chłopów, co w 1905 roku doprowadziło do jego aresztowania przez władze carskie. W więzieniu na Pawiaku spędził kilka miesięcy.

W 1906 roku został posłem do rosyjskiej Dumy Państwowej z ramienia Ligi Narodowej i pełnił tę funkcję do 1912 roku. W 1915 roku, po wkroczeniu Niemców do Warszawy, wyjechał do Rosji, gdzie założył Centralny Komitet Obywatelski Królestwa Polskiego, zajmujący się pomocą dla polskich uchodźców i jeńców wojennych. W 1918 roku Grabski powrócił na ziemię polskie, lecz za działalność antyniemiecką został przez Niemców uwięziony.

W POLSCE NIEPODLEGŁEJ

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Józef Piłsudski powołał Władysława Grabskiego na prezesa Głównego Urzędu Likwidacyjnego, odpowiedzialnego za ustalanie strat wojennych i politykę finansową wobec sąsiadów. W 1919 roku jako jeden z trzech delegatów – obok Romana

Władysław Grabski, około 1930 r. / Владислав Грабский, около 1930 г.

Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego – reprezentował Polskę na Konferencji Pokojowej w Paryżu, gdzie odpowiadał za kwestie gospodarcze. Następnie pełnił funkcję ministra skarbu w rządzie Leopolda Skulskiego.

REFORMA WALUTOWA

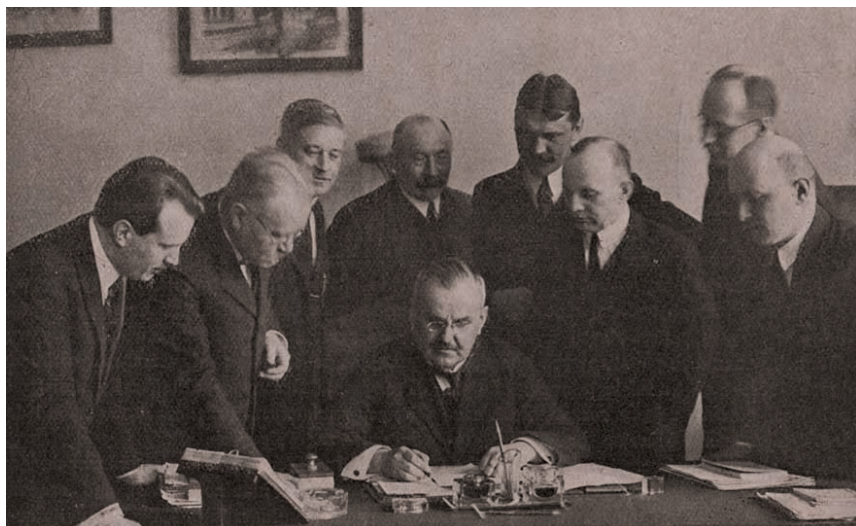
Premierem był mianowany dwukrotnie: pierwszy raz w 1920 roku, podczas wojny polsko-bolszewickiej, a po raz

drugi w 1923. Największym osiągnięciem Grabskiego była reforma walutowa przeprowadzona w 1924 roku. W szybkim tempie zrealizował reformy, dzięki którym udało się zahamować hiperinflację i poprawić sytuację gospodarczą kraju. Wprowadzono nową walutę – złotego, reorganizowano system podatkowy, utworzono niezależny Bank Polski. Dzięki tym reformom lawinowy spadek wartości pieniądza w Polsce został zatrzymany, a budżet państwa ustabilizował się.

Gabinet Grabskiego z lat 1924–1925 odpowiadał także za inne ważne działania: utworzenie Korpusu Ochrony Pogranicza, przygotowanie reformy rolnej, podpisanie konkordatu oraz uregulowanie problemów mniejszości narodowych. Ekipa Grabskiego zasłużyła na miano rządu reformatorskiego.

WYZWANIA I KONIEC KARIERY POLITYCZNEJ

Mimo sukcesów rząd Grabskiego musiał stawić czoła licznym problemom. Wojna celna z Niemcami, agitacja komunistyczna,

Minister Władysław Grabski wśród współpracowników z Ministerstwa Skarbu, 1924 / Министр Владислав Грабский среди сотрудников Министерства государственной казны Польши, 1924

ВЛАДИСЛАВ ГРАБСКИЙ – СОЗДАТЕЛЬ ПОЛЬСКОГО ЗЛОТОГО

150 лет назад, 7 июля 1874 года, в Боруве недалеко от Ловича, родился Владислав Грабский – выдающийся экономист, политик и дважды премьер-министр Республики Польши. Проведенные им финансовые и валютные реформы ставят его в ряд самых выдающихся политиков в истории Польши.

МОЛОДОСТЬ И ОБРАЗОВАНИЕ

Владислав Грабский родился в семье, где ценились патриотические традиции. Его старший брат, Станислав Грабский, был национальным деятелем и министром народного просвещения. Владислав Грабский окончил с отличием Школу политических наук в Париже, затем изучал историю и экономику в Сорбонне, а также агрономию в Галле. После смерти отца он был вынужден прервать учебу, чтобы взять на себя управление семейным поместьем.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ОБЩЕСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Грабский совмещал управление имением с научной работой, которая принесла ему заслуженное признание. Его публикация «История Сельскохозяйственного общества» была отмечена наградой Краковской академии знаний. Владислав Грабский также занимался общественной деятельностью среди крестьян, из-за чего в 1905 году был арестован царской властью и провел несколько месяцев в тюрьме на Павяке.

В 1906 году Грабский стал депутатом российской Государственной думы от Национальной лиги и занимал эту должность до 1912 года. В 1915 году, после того как немцы заняли Варшаву, он уехал в Россию, где основал Центральный гражданский комитет Королевства Польского и занимался помощью польским беженцам и пленным. В 1918 году Грабский вернулся в Польшу, но за свою антигерманскую деятельность был арестован немцами.

Władysław Grabski /
Владислав Грабский

В НЕЗАВИСИМОЙ ПОЛЬШЕ

После обретения Польшей независимости Юзеф Пилсудский назначил Владислава Грабского председателем Главного ликвидационного управления, которое занималось подсчетом военных потерь и финансовой политикой в отношении соседей. В 1919 году, наряду с Романом Дмовским и Игнацием Падеревским, Грабский был одним из трех

Władysław Grabski jako rektor SGGW, 1931 /
Владислав Грабский – ректор ВШСХ, 1931

польских делегатов на Парижской мирной конференции, отвечая за экономические вопросы. Затем он занимал пост министра финансов в правительстве Леопольда Скульского.

ВАЛЮТНАЯ РЕФОРМА

Владислав Грабский дважды был премьер-министром: первый раз в 1920 году, во время польско-большевистской войны, и второй раз в 1923 году. Его крупнейшим достижением стала проведенная в 1924 году валютная реформа. В кратчайшие сроки Грабский осуществил преобразования, благодаря которым удалось остановить гиперинфляцию и улучшить экономическую ситуацию в Польше. Была введена новая валюта – злотый, реорганизована налоговая система и создан независимый Банк Польский. Эти реформы позволили стабилизировать бюджет страны и остановить обесценивание денег.

Кабинет министров под руководством Владислава Грабского в 1924-1925 годах занимался также другими важными делами: созданием Корпуса охраны пограничья, подготовкой земельной реформы, подписанием конкордата и урегулированием вопросов национальных меньшинств. Правительство Грабского заслужило репутацию реформаторского.

ПРОБЛЕМЫ И КОНЕЦ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КАРЬЕРЫ

Несмотря на успехи, правительство Грабского столкнулось с многочисленными проблемами. Таможенная война с Германией, коммунистическая агитация, рост безработицы и экономические трудности ослабили его позиции. В ноябре 1925 года Грабский подал в отставку. Его уход

wzrost bezrobocia oraz trudności gospodarcze osłabiły jego pozycję. W listopadzie 1925 roku Grabski podał się do dymisji. Jego odejście zapoczątkowało okres politycznej niepewności, zakończony zamachem stanu w maju 1926 roku. Zmiany wprowadzone przez Grabskiego, początkowo trudne dla społeczeństwa, okazały się jednak zasadne: już w 1926 roku sytuacja gospodarcza w Polsce zaczęła się poprawiać.

DZIEDZICTWO

Po zamachu majowym Władysław Grabski nie angażował się już bezpośrednio w życie polityczne. Do śmierci pracował jako profesor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie,

dwukrotnie był wybierany na jej rektora. Pozostawił po sobie wiele wartościowych prac, poświęconych ekonomii, polityce i socjologii wsi.

Z perspektywy czasu rząd Władysława Grabskiego jest oceniany niezwykle pozytywnie. Grabski pozostawił po sobie trwałe dziedzictwo w postaci stabilnych fundamentów gospodarczych II Rzeczypospolitej. Jego reforma walutowa uratowała Polskę przed katastrofą gospodarczą i polityczną.

Władysław Grabski zmarł 1 marca 1938 roku. Został zapamiętany jako wybitny reformator i mąż stanu. Jego determinacja, wizja i umiejętność podejmowania trudnych decyzji czynią go jednym z najwybitniejszych polityków gospodarczych w dziejach Polski. ■

HISTORIA ZŁOTEGO

Polska waluta, złoty, ma bogatą i wielowiekową historię, sięgającą średniowiecza. Oto kluczowe etapy jej rozwoju:

POCZĄTKI ZŁOTEGO

XIV wiek: Pojęcie „złoty” pierwotnie nie oznaczało monety, lecz jednostkę obrachunkową równą florenowi – złotej monecie używanej w Europie Zachodniej.

1496 rok: Sejm Piotrkowski wprowadził ustawę, która określała wartość złotego jako równą 30 groszom. Było to pierwsze formalne zdefiniowanie złotego jako jednostki pieniężnej w Polsce.

RZECZPOSPOLITA OBOJGA NARODÓW

XVI-XVII wiek: W czasach Zygmunta I Starego i Zygmunta Augusta bito pierwsze monety złote. Złoty stał się powszechnie uznawanym środkiem płatniczym, choć nadal często stosowano zagraniczne monety.

Inflacja i kryzysy: Wojny, m.in. potop szwedzki, osłabiły polską gospodarkę, co wpłynęło na spadek wartości złotego.

ZABORY I BRAK WŁASNEJ WALUTY

Po rozbiorach Polski (1772–1795) złoty przestał istnieć jako waluta narodowa. Ziemie polskie znalazły się pod kontrolą zaborców, którzy wprowadzili swoje waluty: rosyjskiego rubla, guldena austriackiego i markę pruską.

Banknot 100 złotych z datą emisji 28 lutego 1919 roku, wprowadzony do obiegu 28 kwietnia 1924 roku /
Банкнота 100 злотых с датой эмиссии 28 февраля 1919 года, введена в оборот 28 апреля 1924 года

Banknot dwuzłotowy, 1936 /
Банкнота 2 злотых, 1936

POWRÓT ZŁOTEGO W II RZECZYPOSPOLITEJ

1924 rok: Władysław Grabski, premier i minister skarbu, przeprowadził reformę walutową, wprowadzając złotego jako nową polską walutę zamiast marki polskiej, która po I wojnie światowej uległa hiperinflacji. Wartość złotego została ustalona na podstawie paritetu złota i wynosiła 1 złoty = 0,2903 grama czystego złota, co przywróciło zaufanie do polskiego pieniądza i umożliwiło rozwój gospodarki kraju.

OKRES PRL

Po II wojnie światowej złoty został zachowany jako waluta Polski, ale jego wartość była kontrolowana przez rząd centralny. W okresie PRL przeprowadzono kilka denominacji złotego, aby przeciwdziałać inflacji.

DENOMINACJA W III RZECZYPOSPOLITEJ

1995 rok: Wprowadzono nowego złotego (PLN), który zastąpił starego w stosunku 10 000 starych złotych = 1 nowy złoty. Reformę tę przeprowadzono w celu ustabilizowania gospodarki po transformacji ustrojowej.

ZŁOTY DZIŚ

Obecnie złoty jest walutą Polski, oznaczoną międzynarodowym kodem PLN. Jest jednym z symboli polskiej suwerenności gospodarczej, mimo że Polska jako kraj należący do Unii Europejskiej może w przyszłości przyjąć euro. ■

открыл период политической нестабильности, завершившийся государственным переворотом в мае 1926 года. Проведенные Грабским изменения, с трудом принятые общественностью, со временем доказали свою целесообразность. Уже в 1926 году экономическая ситуация в Польше начала стабилизироваться.

НАСЛЕДИЕ

После майского переворота в 1926 году Владислав Грабский больше не участвовал в политической жизни государства. До самой смерти он работал профессором и дважды был ректором Высшей школы сельского хозяйства. Владислав Грабский оставил после себя множество ценных трудов, посвященных экономике, политике и социологии деревни.

Со временем деятельность правительства Владислава Грабского стала оцениваться крайне положительно. Грабский оставил после себя прочное наследие в виде стабильного экономического фундамента Второй Речи Посполитой. Его валютная реформа спасла Польшу от экономической и политической катастрофы.

Владислав Грабский скончался 1 марта 1938 года, оставшись в памяти как мудрый реформатор и талантливый государственный деятель. Его решимость, видение ситуации и способность принимать сложные решения делают его одним из самых выдающихся экономических политиков в истории Польши. ■

ИСТОРИЯ ЗЛОТОГО

Польская валюта злотый имеет богатую и многовековую историю, уходящую корнями в Средневековье. Вот ключевые этапы ее развития:

НАЧАЛО ЗЛОТОГО

XIV век: Понятие «злотый» изначально не обозначало монету, а представляло собой расчетную единицу, равную флорину – золотой монете, использовавшейся в Западной Европе.

1496 год: Петрковский сейм принял закон, согласно которому стоимость злотого была определена как равная 30 грошам. Это стало первым официальным определением злотого как денежной единицы в Польше.

РЕЧЬ ПОСПОЛИТАЯ ОБОИХ НАРОДОВ

XVI–XVII века: Во времена Сигизмунда I Старого и Сигизмунда Августа начали чеканить первые золотые монеты. Злотый стал широко признанным средством платежа, хотя иностранные монеты по-прежнему активно использовались.

Инфляция и кризисы: Войны, такие как шведский потоп, ослабили польскую экономику, что привело к снижению стоимости злотого.

РАЗДЕЛЫ ПОЛЬШИ

И УТРАТА СОБСТВЕННОЙ ВАЛЮТЫ

После разделов Польши (1772–1795) злотый перестал существовать как национальная валюта.

Moneta 1 zloty, 1925 / Монета 1 злотый, 1925

Территория Польши оказалась под контролем держав-захватчиков, которые ввели свои валюты: российский рубль, австрийский гульден и прусскую марку.

ВОЗВРАЩЕНИЕ ЗЛОТОГО ВО II РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ

1924 год: Премьер-министр

и министр финансов Владислав Грабский провел валютную реформу, введя злотый как новую польскую валюту взамен польской марки, которая пострадала от гиперинфляции после Первой мировой войны. Стоимость злотого была основана на золотом стандарте и равнялась 0,2903 г чистого золота. Это восстановило доверие к польским деньгам и способствовало экономическому развитию страны.

ПЕРИОД ПНР

После Второй мировой войны злотый остался национальной валютой Польши, но его стоимость контролировалась центральным правительством. В период ПНР было проведено несколько деноминаций, чтобы сдерживать инфляцию.

ДЕНОМИНАЦИЯ

В III РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ

1995 год: Был введен новый злотый (PLN), заменивший старый злотый в соотношении 10 000:1. Эта реформа была проведена для стабилизации экономики после перехода к рыночной системе.

ЗЛОТЫЙ СЕГОДНЯ

Сегодня злотый является валютой Польши с международным кодом PLN. Он остается одним из символов экономического суверенитета государства, несмотря на членство Польши в Европейском Союзе и возможность перехода в будущем на евро. ■

Banknot 10 milionów marek polskich, emitowany przez Polską Krajową Kasę Pożyczkową, 1923 / Банкнота 10 миллионов польских марок, выпущенная Польской Краевой Кассой Займов, 1923

JÓZEF I WIKTORIA ULMOWIE – ŻYCIE I MĘCZEŃSTWO

24 marca 1944 roku we wsi Markowa, jak cała Polska okupowanej wówczas przez Niemców, miało miejsce jedno z najtragiczniejszych wydarzeń II wojny światowej. Polska rodzina Józefa i Wiktorii Ulmów została rozstrzelana za to, że odważyła się udzielić pomocy Żydom. Zginęło siedemnaście osób, w tym ośmioro dzieci. Ponieważ pamięć ludzka szybko się zaciera, a młode pokolenie nie ma pojęcia o tamtych czasach, ważne jest, abyśmy przypominali takie pozytywne wzorce z naszej historii.

Rodzina Ulmów / Семья Ульмов

ŻYCIE RODZINNE I CODZIENNOŚĆ PRZED WOJNĄ

Józef Ulma był rolnikiem. Urodził się w 1900 roku w Markowej i był człowiekiem wszechstronnie uzdolnionym. Interesowało go pszczelarstwo, eksperymentował z hodowlą jedwabników, był też sadownikiem i miłośnikiem techniki. W 1935 roku zbudował własną minielektrownię wiatrową, dzięki czemu jego dom miał oświetlenie elektryczne. Pasjonował się fotografią – dokumentował życie wsi i swojej rodziny, zostawił po sobie wiele unikalnych fotografii, ukazujących rzeczywistość polskiej wsi w okresie międzywojennym.

Wiktorina Niemczak, młodsza o 12 lat, po ślubie z Józefem w 1935 roku przeniosiła się do jego domu w Markowej. Była osobą pogodną, pobożną i oddaną rodzinie. Wspólnie z mężem wychowywali szóstkę dzieci. W momencie ich tragicznej śmierci Wiktorina była w zaawansowanej ciąży z siódmym dzieckiem.

Rodzina Ulmów nie należała do szczególnie zamożnych, utrzymywała się głównie z gospodarstwa rolnego, które nie przynosiło wysokich dochodów, choć znane było z nowatorskich metod upraw. Ulmowie wyróżniali

się nie tylko pracowitością, ale także głęboką wiarą i otwartością na innych ludzi. Angażowali się w życie społeczności wiejskiej, chętnie dzieląc się swoimi umiejętnościami i dorobkiem.

POMOC W OBLICZU ZAGŁADY

Jesienią 1942 roku, w czasie nasilającej się eksterminacji ludności żydowskiej, Ulmowie zdecydowali się na krok, który w warunkach okupacji niemieckiej wiązał się z ogromnym ryzykiem. W ich domu schronienie znalazło ośmioro Żydów z rodzin Goldmanów, Didnerów i Grünfeldów. Żydzi ukrywali się na poddaszu domu przez ponad rok i pomagali gospodarzom w codziennych pracach. Józef fotografował ich życie, co dziś stanowi unikalne świadectwo tamtych czasów. Nie są znane dokładne okoliczności ich pojawienia się, ale wiadomo, że zanim Goldmanowie trafili do Ulmów, korzystali z pomocy Włodzimierza Lesia – posterunkowego granatowej policji w Łańcucie – który w zamian za zapłatę pomagał im się ukrywać. W pewnym momencie przestał im pomagać, odmówił też zwrotu przekazanego mu przez Żydów majątku. To właśnie ten granatowy policjant doniósł niemieckim żandarmom o kryjówce Goldmanów.

TRAGICZNY DZIEŃ

24 marca 1944 roku niemieccy żołnierze wraz z granatowymi policjantami dokonali brutalnej egzekucji w domu Józefa i Wiktorii Ulmów w Markowej. Pierwszymi ofiarami byli ukrywający się Żydzi, których wyprowadzono z domu i zastrzelono na miejscu. Następnie Niemcy zamordowali Józefa i Wiktorię, a na końcu, na rozkaz dowódcy akcji, zastrzelono również dzieci Ulmów. Egzekucja całej

Józef Ulma i jego pasieka / Юзеф Ульма и его пасека

ЮЗЕФ И ВИКТОРИЯ УЛЬМЫ – ЖИЗНЬ И МУЧЕНИЧЕСТВО

24 марта 1944 года в деревне Маркова, одной из оккупированных немцами польских деревень, произошло одно из самых трагических событий Второй мировой войны. Польская семья Юзефа и Виктории Ульмов была расстреляна за помощь евреям. Погибло семнадцать человек, включая восемь детей. Человеческая память со временем стирается, а молодое поколение не всегда знает о тех ужасных временах, поэтому важно сохранять воспоминания о примерах такого героизма в нашей истории.

ЖИЗНЬ СЕМЬИ ДО ВОЙНЫ

Юзеф Ульма был крестьянином, он родился в 1900 году в деревне Маркова и обладал разнообразными талантами. Он увлекался пчеловодством, экспериментировал с разведением шелковичных червей, занимался садоводством и интересовался техникой. В 1935 году Юзеф Ульма построил собственную миниатюрную ветряную электростанцию, благодаря чему его дом освещался электричеством. Ульма также увлекался фотографией, запечатлевая жизнь односельчан и своей семьи, поэтому сохранилось множество уникальных фотографий, отображающих жизнь польской деревни межвоенного периода.

Виктория Немчак была на 12 лет моложе мужа. После их свадьбы в 1935 году она переехала в его дом в деревне Маркова. Виктория была жизнерадостной, глубоко верующей и преданной семье женщиной. Вместе с Юзефом они воспитывали шестерых детей, а на момент их трагической гибели Виктория была на позднем сроке беременности седьмым ребенком.

Семья Ульмов не была особенно богатой, их основным источником дохода было крестьянское хозяйство, которое хоть и не приносило значительных средств, но выделялось новаторскими методами ведения. Ульмы отличались трудолюбием, глубокой

Wiktorja i Józef Ulmowie i ich dzieci / Виктория и Юзеф Ульмы и их дети

верой и открытостью к другим людям. Они активно участвовали в жизни деревни, щедро делись своими навыками и достижениями.

ПОМОЩЬ В ГОДЫ ГОНЕНИЙ

Осенью 1942 года, во время усиления массового уничтожения евреев, Ульмы приняли решение, сопряженное с огромным риском в условиях немецкой оккупации. В их доме нашли убежище восемь евреев: семьи Гольдман, Диднер и Грюнфельд. Беженцы скрывались на чердаке дома семьи Ульмов более года, помогая хозяевам в повседневных делах. Юзеф документировал жизнь еврейских семей на фотографиях, что сегодня является уникальным свидетельством тех времен. Хотя точные обстоятельства появления евреев в доме Ульмов неизвестны, знаем, что до этого семье Гольдман помогал укрываться от немецкого преследования в замен за оплату полицейский в Ланьцуте Владимир Лесь. Однако позже он прекратил им помогать и отказался вернуть переданные ему еврейской семьей ценности. Именно этот полицейский донес на укрывавшихся евреев немцам.

ТРАГИЧЕСКИЙ ДЕНЬ

24 марта 1944 года немецкие солдаты вместе с полицейскими ворвались в дом Ульмов и совершили кровавую расправу. Сначала были расстреляны укрывавшиеся евреи, которых вывели из дома и расстреляли на месте. Затем настал черед Юзефа и Виктории, а после, по приказу командира, и их детей. Целью этого ужасающего преступления было запугать местное население, показать, что помощь евреям будет сурово караться.

Wiktorja z dziećmi / Виктория с детьми

rodziny miała stanowić ostrzeżenie dla innych, aby nie pomagali Żydom.

Po dokonaniu egzekucji Niemcy wezwali sołtysa wsi i kazali mu pogrzebać ciała, sami przystąpili zaś do rabowania dobytku zamordowanych. Zabrali wszystko, co przedstawiało jakąkolwiek wartość. Na miejscu zbrodni zorganizowali libację, drwiąc z tragedii, którą sami sprowadzili. Sołtys pytał Niemców, dlaczego zamordowali dzieci, wtedy jeden z oprawców cynicznie stwierdził, że zrobiono to „dla dobra mieszkańców – żeby gromada nie miała z nimi kłopotu”.

Niemcy zakazali ekshumacji ciał i podawania informacji o liczbie ofiar. Jednak mieszkańcy Markowej potajemnie odkopali dół, w którym pochowano Ulmów, i umieścili ich ciała w trumnach. W styczniu 1945 roku przeniesiono je na miejscowy cmentarz. Ciała pomordowanych Żydów ekshumowano w lutym 1947 roku i pochowano na Cmentarzu Ofiar Hitleryzmu w Jagielle-Niechciałkach.

Nie wszyscy sprawcy tej zbrodni zostali pociągnięci do odpowiedzialności. Granatowy policjant Włodzimierz Leś został osądzony przez Polskie Państwo Podziemne, a wyrok śmierci wykonano na nim 11 września 1944 roku. Josef Kokott, jeden z żandarmów, w 1958 roku został skazany na dożywocie i zmarł w bytomskim więzieniu w 1980 roku. Jednak dowódca akcji, Eilert Dieken, uniknął sprawiedliwości i nigdy nie odpowiedział za swoje bestialskie czyny. Po wojnie powrócił do służby w policji w RFN i zmarł, zanim postawiono mu jakiegokolwiek zarzuty.

PAMIĘĆ

Historia rodziny Ulmów to świadectwo heroizmu i symbol niezwykłego poświęcenia Polaków, którzy w czasie okupacji niemieckiej narażali życie, by ratować Żydów. Przypomina o najwyższej cenie, jaką przyszło im zapłacić za odwagę i miłość bliźniego. Ich życie i tragiczna śmierć stały się jednym z najważniejszych świadectw ludzkiej solidarności w obliczu skrajnego zła i stanowią przykład, jak w czasach największego zagrożenia można pozostać wiernym zasadom wiary i człowieczeństwa.

Józef i Wiktoria Ulmowie wraz z dziećmi zostali w 1995 roku pośmiertnie uhonorowani przez Instytut Yad Vashem tytułem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”. W 2016 roku w Markowej otwarto Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II Wojny Światowej im. Rodziny Ulmów. Na pamiątkę tamtej tragedii dzień 24 marca został w 2018 roku decyzją Prezydenta RP ustanowiony Narodowym Dniem Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. W 2023 roku rodzina Ulmów została beatyfikowana przez papieża Franciszka. ■

Po kładzie Niemcy przykazali staroście деревни закопать тела, а сами занялись грабежом имущества семьи. Все, что представляло хоть какую-либо ценность, было украдено. На месте трагедии оккупанты устроили пиршество, насмехаясь над совершенным ими же злодеянием. Когда староста спросил, зачем они убили детей, один из немецких офицеров цинично ответил, что это сделано «для удобства жителей, чтобы дети не доставляли им хлопот».

Немцы запретили сельчанам эксгумацию тел и приглашение информации о числе жертв. Однако жители Марковой все-таки тайно откопали тела и захоронили их в гробах. В январе 1945 года останки семьи Ульмов были перенесены на местное кладбище. В 1947 году также были эксгумированы и перезахоронены на кладбище жертв нацизма в Ягелле-Нехцялках тела убитых евреев.

К сожалению не все виновные в этой трагедии были привлечены к ответственности. Полицейский Владимир Лесь был осужден польским правительством в подполье и приговорен к смертной казни. Приговор был приведен в исполнение 11 сентября 1944 года. Один из жандармов, Йосеф Кокотт, в 1958 году был приговорен к пожизненному заключению и умер в тюрьме в Бытоме в 1980 году. Однако командир операции, Эйлерт Дикен, избежал наказания и никогда не ответил за свои зверские поступки. После войны он вернулся на службу в полицию ФРГ и умер прежде, чем ему были предъявлены какие-либо обвинения.

ПАМЯТЬ

История семьи Ульмов – это свидетельство героизма и символ величайшей жертвенности польского народа, который в годы немецкой оккупации рисковал жизнью ради спасения евреев. Она говорит о высшей цене, которую приходилось платить за мужество и любовь к ближнему. Их жизнь и трагическая смерть стали одним из важнейших свидетельств человеческой солидарности перед лицом абсолютного зла, примером верности принципам веры и человечности даже в самые страшные времена.

В 1995 году Юзеф и Виктория Ульмы и их дети были удостоены израильским Институтом Катастрофы и героизма «Яд ва-Шем» звания «Праведники народов мира». В 2016 году в деревне Маркова был открыт Музей поляков имени семьи Ульмов, спасавших евреев во время Второй мировой войны. В память о событиях тех дней трагическая дата 24 марта была объявлена в 2018 году Национальным днем памяти поляков, спасавших евреев в годы немецкой оккупации. В 2023 году семья Ульм была беатифицирована Папой римским Франциском. ■

Pomnik rodziny Ulmów we wsi Markowa /
Памятник семье Ульмов в деревне Маркова

OBWARZANEK KRAKOWSKI – CHRUPANIE NA OKRĄGŁO

КРАКОВСКИЙ ОБВАЖАНЕК – ХРУСТ ПОВСЮДУ

Obwarzanek krakowski to nie tylko smakowity wypiek, ale również symbol Krakowa, wpisany na listę produktów chronionych Unii Europejskiej. Jego historia, sięgająca XIV wieku, oraz unikalna receptura sprawiają, że obwarzanek jest nieodłącznym elementem krakowskiego dziedzictwa kulinarnego.

CO TO JEST OBWARZANEK KRAKOWSKI?

Obwarzanek krakowski to pierścień z ciasta, posypany makiem, sezamem lub gruboziarnistą solą. Jego charakterystyczny kształt powstaje dzięki splecieniu dwóch lub trzech wałeczków ciasta, zwanych sulkami. Przed pieczeniem obwarzanki są krótko gotowane w gorącej wodzie – stąd ich nazwa, pochodząca od słowa „obwarzać”. Ten proces nadaje im chrupkość na zewnątrz i miękkość w środku, a także sprawia, że posypka lepiej przylega do ciasta.

HISTORIA OBWARZANKA

Historia obwarzanka krakowskiego sięga XIV stulecia, kiedy to pojawiły się pierwsze wzmianki o tym wypieku. Dworski rachunek z 1394 roku wspomina o obwarzankach, które trafiały na stół królewski Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi. W 1496 roku król Jan Olbracht przyznał krakowskim piekarzom wyłączne prawo do wypiekania obwarzanków i handlowania nimi. Kontrola nad produkcją i sprzedażą obwarzanków była przez wieki ściśle regulowana przez Radę Miasta. Dopiero w 1849 roku zezwolono wszystkim krakowskim piekarzom na ich wypiek. Obwarzanki stały się symbolem Krakowa.

Краковський обважанек – це не тільки вкусна випечка, але і настоячий символ Кракова, внесений в список охороняємих продуктів Європейського Союзу. Її історія, беруча на початок в XIV столітті, а також унікальна рецептура роблять обважанек неотъемлемою частиною кулінарного насліддя Кракова.

ЧТО ТАКОЕ КРАКОВСКИЙ ОБВАЖАНЕК?

Краковский обважанек – это кольцо из теста, посыпанное маком, кунжутом или крупнозернистой солью. Его характерная форма получается переплетением двух или трех жгутов теста, называемых «сульками». Перед выпеканием обважанек кратковременно обваривают в кипятке, откуда и происходит его название (от польского слова *obwarzać* – «обваривать»). Этот процесс придает ему хрустящую корочку снаружи и мягкость внутри, а также обеспечивает лучшее сцепление посыпки с тестом.

ИСТОРИЯ ОБВАЖАНКА

История краковского обважанка начинается в XIV веке, именно тогда впервые упоминается этот вид выпечки. Дворцовая платежная квитанция с 1394 года свидетельствует о том, что обважанки подавались на королевский стол Владислава Ягелло и королевы Ядвиги. В 1496 году король Ян Ольбрахт предоставил краковским пекарям исключительное право на выпекание и торговлю обважанками. Производство и продажа обважанков на протяжении веков строго регулировались и контролировались Городским советом. Лишь в 1849 году было разрешено их выпекать всем пекарям Кракова без ограничений. Сегодня обважанки являются распознаваемым всеми символом Кракова.

JAK ROZPOZNAĆ PRAWDZIWY OBWARZANEK?

Prawdziwy obwarzanek krakowski można rozpoznać na kilka sposobów. Po pierwsze, spód obwarzanka powinien mieć charakterystyczne podłużne ślady po ruszcie, na którym był pieczony. Po drugie, prawdziwe obwarzanki sprzedawane są w miejscach oznaczonych niebieską naklejką z symbolem Chronionego Oznaczenia Geograficznego. W Krakowie certyfikat na wypiek tych tradycyjnych smakołyków posiada tylko osiem piekarni.

Często obwarzanek mylony jest z preclem, jednak różnią się one zarówno kształtem, jak i procesem produkcji. Precel ma kształt ósemki, jest mniej miękki w środku niż obwarzanek i dłużej zachowuje świeżość.

Czeladnicy obwarzankowi Tamara, Andrzej i Waleria / Подмастерья обважанков Тамара, Андрей и Валерия

WSPÓŁCZESNOŚĆ I ZNACZENIE KULTUROWE

Dziś obwarzanki są sprzedawane głównie z ulicznych wózków w Krakowie. W mieście znajduje się około 180 takich wózków, a dzienna produkcja tego smakołyku wynosi niemal 150 tysięcy sztuk. Od 2017 roku przy Rynku Kleparskim działa Żywe Muzeum Obwarzanka, gdzie odwiedzający mogą poznać historię tego pieczywa i wziąć udział w warsztatach pieczenia obwarzanków.

Obwarzanek krakowski jest także bohaterem corocznego festiwalu – Święta Obwarzanka, odbywającego się na Małym Rynku w Krakowie. Wydarzenie to przyciąga zarówno mieszkańców, jak i turystów, którzy mogą degustować różne wersje tego tradycyjnego wypieku.

Obwarzanek krakowski to nie tylko przekąska, ale również ważny element kultury i tradycji Krakowa. Jego wyjątkowy smak i historia przyciągają wszystkich, którzy chcą poczuć autentyczny smak miasta.

JAK PRZYGOTOWAĆ OBWARZANKI W DOMU?

Przygotowanie obwarzanków nie jest trudne. Oto przepis na 4 porcje.

Składniki:

- 375 g mąki pszennej (do 30% może być żytnia)
- 15 g drożdży
- ½ łyżki cukru
- 1 łyżeczka soli
- 25 g masła
- 60 ml ciepłej wody

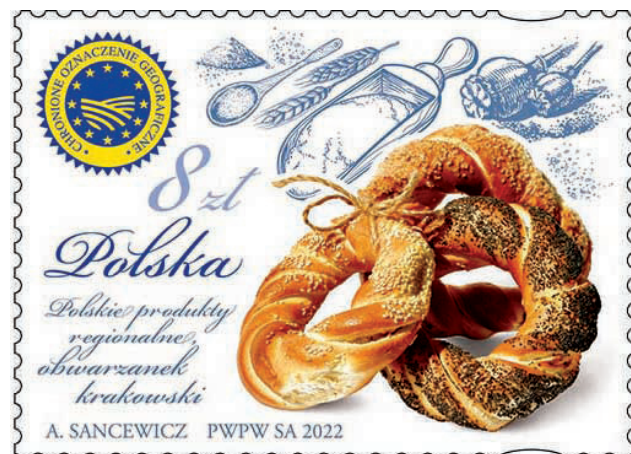
Posypka: sezam, mak lub gruboziarnista sól

Sposób przygotowania:

- Rozkruszyć drożdże z cukrem i wymieszać z ciepłą wodą. Zostawić do wyrośnięcia.
- Przesiać mąkę z solą. Rozpuścić masło i zostawić do ostygnięcia.
- Połączyć zacyzn z mąką i masłem, wyrobić ciasto, odstawić na godzinę do wyrośnięcia.
- Uformować wałki z ciasta, następnie należy spleść po 2 wałki pomiędzy sobą i połączyć oba końce, tworząc pierścień.
- Zanurzyć obwarzanki w gorącej wodzie na kilkanaście sekund, odsączyć i posypać wybraną posypką.
- Piec 20-30 minut w temperaturze 180-190°C na złoty kolor.

Obwarzanki najlepiej smakują świeże, zaraz po upieczeniu. Można je podawać z masłem, serem lub jako przekąskę. ■

КАК РАСПОЗНАТЬ НАСТОЯЩИЙ ОБВАЖАНЕК?

Настоящий краковский обважанек можно распознать несколькими способами. Во-первых, на его нижней стороне должны быть характерные продольные следы от решетки, на которой он выпекался. Во-вторых, настоящие обважанки продаются в местах, отмеченных синей наклейкой с символом «Защищенный географический знак». В Кракове лишь восемь пекарен имеют сертификат на выпечку этих традиционных лакомств.

Обважанек часто путают с претцелем, однако они различаются как по форме, так и по процессу производства. Претцель имеет форму восьмерки, он менее мягкий внутри и дольше сохраняет свежесть.

СОВРЕМЕННОСТЬ И КУЛЬТУРНОЕ ЗНАЧЕНИЕ

Сегодня обважанки продаются в основном с уличных тележек в Кракове. В городе насчитывается около 180 таких тележек, а ежедневное производство обважанков достигает почти 150 тысяч штук. С 2017 года на Рынке Клепарском открыт Живой музей обважанка, где посетители могут не только узнать историю этой выпечки, но и поучаствовать в мастер-классах по ее приготовлению.

Краковский обважанек также является героем ежегодного фестиваля «Праздник обважанка», который проходит на Малом рынке в Кракове. Это событие привлекает как местных жителей, так и туристов, которые могут попробовать различные версии этого традиционного лакомства.

Warsztaty w Żywym Muzeum Obwarzanka /
Мастер-класс в Живом музее обважанка

Краковский обважанек – это не просто выпечка, но и важный элемент культуры и традиций Кракова. Его уникальный вкус и история привлекают как местных жителей, так и туристов, желающих ощутить подлинный вкус города.

КАК ПРИГОТОВИТЬ ОБВАЖАНКИ ДОМА?

Приготовление обважанков в домашних условиях несложно. Вот рецепт на 4 порции.

Ингредиенты:

- 375 г пшеничной муки (до 30% может быть ржаной)
- 15 г дрожжей
- ½ столовой ложки сахара
- 1 чайная ложка соли
- 25 г сливочного масла
- 60 мл теплой воды

Для посыпки:

кунжут, мак или крупная соль

Способ приготовления:

- Приготовить опару. Для этого размять дрожжи с сахаром и смешать с теплой водой. Оставить для подъема.
- Просеять муку с солью.
- Растопить масло и остудить.
- Соединить опару с мукой и маслом, замесить тесто, оставить на час для подъема.
- Сформировать жгуты из теста, переплести между собой по два жгута, формируя кольцо.
- Опустить обважанек в кипящую воду на несколько секунд, обсушить и посыпать выбранной посыпкой.
- Выпекать 20-30 минут при температуре 180-190°C до золотистого цвета.

Обважанки имеют наилучший вкус, когда они еще горячие и мягкие. Их можно подавать с нежным маслом, ароматным сыром или же использовать как легкую закуску, которая станет прекрасным дополнением к любому столу. ■

ИОАНН ПАВЕЛ II – УДАЙГА КЫЗМАТ ЖАНА АДАМДАР УЧУН ЖАШОО

Карол Войтыла деген ат менен белгилүү Иоанн Павел II тарыхта XX-кылымдын эң белгилүү лидерлеринин бири, көрүнүктүү поляк, интеллектуал, гуманист, адам укуктарын коргоочу, бирок эң негизгиси өмүрүн Кудайга кызмат кылууга арнаган дин кызматчысы катары белгилүү болуп калган. Иоанн Павел II диндин символу болуп, ал эми анын башкаруу учуру чиркөөнүн жана дүйнөнүн тарыхында өчпөс из калтырган.

АЛГАЧКЫ ЖЫЛДАРЫ

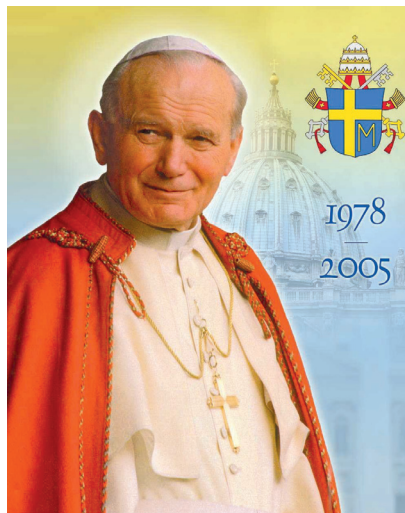
Карол Войтыла 1920-жылы 18-майда Польшанын түштүгүндөгү Вадовице кичи шаарчасында Эмилия менен Карол Войтылалардын үй-бүлөсүндө туулган. Карол сегиз жашында анын апасы каза болот, улуу агасы Эдмунд 1932-жылы дүйөдөн өтүп, ал эми агасы, Карол 21 жашка чыга элек кезде каза болот. Бул жоготуулар анын кулк-мүнөзүнүн калыптанышына чоң таасирин тийгизип, анын жан дүйнөсүн терең рухий жактан ойготуп, ошону менен бирге өмүр бою туруктуулук мүнөзү калыптанып калат.

Мектепте окуп жүргөндө Карол театрга кызыгып, ыр жазып, адабий карьераны кыялданчу. 1938-жылы мектепти аяктагандан кийин Краковдогу Ягеллон университетине тапшырып, философия жана филология боюнча билим ала баштаган. Бирок, 1939-жылы күзүндө Польша фашисттик аскерлер тарабынан оккупацияланып, өлкөнүн диний жана маданий жашоосу токтоп калган, бирок 1940-жылдын ноябрына чейин Карол дагы эле жашыруун университетте окуусун улантууга жетишкен.

Кийинчерээк Карол Войтыла ооруну атасына жардам берүү үчүн карьерде иштөөгө аргасыз болгон. Оор шарттарга карабастан, анын руханий жолуна негиз болгон диний-философиялык чыгармаларды окууну уланткан.

ЫЙЫК КЫЗМАТКА ЖОЛ

Карол Войтыла 1942-жылдын октябрында өз өмүрүн Кудайга кызмат кылууга арнап, Ягеллон университетинин диний факультетинин жашыруун курстарына кирет. Бир нече жылдан кийин, 1946-жылы 1-ноябрда, ал кардинал Адам Сапега тарабынан дин кызматчы болуп дайындалган. Карол Войтыла өзүнүн биринчи

мессасын поляк падышаларынын жана улуттук баатырларынын саркофагдары менен курчалган, Вавел соборундагы Ыйык Леонарддын склепинде кызматын өтөгөн.

Диний кызмат өтөөгө дайындалгандан кийин Карол Римге барып, Ыйык Фома Аквинский атындагы Доминикан университетинде билимин улантат. 1948-жылы Польшага кайтып келип, ал Неговицедө, андан кийин Краковдо чиркөөдө пасторлук кызматын баштаган.

1950-жылдары Карол Войтыла диний кызматы менен илимий ишин айкалыштырып келген. Христиан этикасынын жана философиясынын маселелери боюнча 300дөн ашык макалаларды жарыялаган. Ал 36 жашында Люблиндеги этика институтунун профессору болуп, ал анын спорт менен машыгуусуна, саякаттоосуна, достору менен баарлашуусуна, ышкыбоз спортчу болушуна, футбол ойноого, лыжа тебүүгө жана сууда сүзүүгө тоскоол болгон эмес. Папа Пиус XII Войтылага епископ даражасын ыйгарууну чечти деген кабар ага байдарка саякатында жүргөндө

жетет. 1958-жылы 28-сентябрда Карол Войтыла Вавел соборунда епископ болуп дайындалып, Польшанын тарыхындагы эң жаш епископ болуп калат.

ЫЙЫК ПЕТРДЫН ТАКТЫСЫНА КАРАЙ ЖОЛ

Беш жылдан соң, 1963-жылдын 30-декабрында Карол Войтыла Краковдун митрополит архиепискобу болуп дайындалып, 1967-жылы Рим папасы Павел VI аны кардинал даражасына көтөргөн.

1978-жылдын 16-октябрында Краков митрополит архиепискобу кардинал Карол Войтыла Рим папасы болуп шайланып, 456 жылдан кийин шайланган биринчи италиялык эмес папа болуп калды. Конклавтын чечими чиркөөнүн өзү үчүн да, коомчулук үчүн да күтүүсүз болду, бирок баарынан мурда кардиналдын өзү үчүн да күтүүсүз болду. Биздин замандын Петири өзүнүн өзгөчө ачыктыгы менен момундардын сүйүүсүн жана урмат-сыйына бат эле ээ болгон. Ал реформалардын үзгүлтүксүздүгүн баса белгилеп, өзүнөн мурунку Иоанн XXIII жана Павел VIнын урматына Иоанн Павел II деген ысымды алган.

АППОСТОЛДУК КЫЗМАТТАГЫ ЖЫЛДАР

Иоанн Павел II католик чиркөөсүн 26 жыл жетектеп, тарыхтагы эң узак кызмат кылган папалардын бири болуп калды.

Анын понтификаты укмуштуудай энергия жана реформалар менен өзгөчөлөндү.

Иоанн Павел Шнин понтификатынын маанилүү элементи анын дүйнө жүзүнө саякаттоосу болгон. Ал 95 жолу чет өлкөгө барып, 112 өлкөгө барган. Польшага 8 жолу зыярат кылган. Мекенге болгон биринчи сапары 1979-жылы июнь айында болсо, ал эми акыркысы 2002-жылы болгон. Ал Лагевникидеги Кудайдын ырайымдуу базиликасын касиеттүү кылуу үчүн Кракковдо гана болгон Анын миссиясы динчилдер менен жолугушууларды, диндер аралык диалогду жана тынчтыкка чакырууларды камтыган. Ал адам укуктарынын, социалдык адилеттүүлүктүн жана ар бир адамды сыйлоонун маанилүүлүгү жөнүндө көп айтып турган.

Папа болуп турган жылдары Иоанн Павел II диндин, адеп-ахлактын жана коомдук турмуштун ар кандай тармактарына арналган 12 энцикликти басып чыгарган. Ал 272 олуяны ыйык тутуп, 1300дөн ашык адамды, анын ичинде Тереза Эне менен Пио атаны да кубаттаган. Анын канонизациялары ыйыктыктын универсалдуулугун жана олуялардын заманбап жашоодогу маанисин баса белгилеген.

Папа балдар менен өзгөчө байланыш түзө алган. Ал аларды укканды жана сүйлөшкөндү билген. Алар тартынбастан ага тартылып турушчу. Алар эң жөнөкөй суроолорду бериши мүмкүн эле, мисалы, Папа момпосуй жейби, тишин жууйбу же ырдаганды жакшы көрөбү. Жаш балдар интуитивдик түрдө адамдагы жылуулукту жана боорукердикти сезе алышат жана ар бир адамга эле ишене беришпейт. Алар ага тартылып турушчу жана ал улуу досу катары болчу.

Анын понтификасында жаштар өзгөчө орунду ээлеген. Иоанн Павел II Бүткүл дүйнөлүк жаштар күндөрүн - дин, достук жана биримдик маселелерин талкуулоо үчүн дүйнөнүн бардык булуң-бурчунан миндеген жаштарды чогулткан масштабдуу ишчаралардын демилгечиси болгон. Анын «Коркпо! Христке эшиктер-

ди ачкыла!» аттуу чакырыгы жаш муундардын урааны болуп калды.

Иоанн Павел II диндер аралык диалог тармагында пионер болгон. Ал синагогага барып, мусулман лидерлери менен жолугуп, православ христиандары жана башка конфессиялардын өкүлдөрү менен диалогго барган. Ал диндердин ортосундагы кылымдардан бери келе жаткан тоскоолдуктарды жоюуга умтулуп, адамзаттын биримдигинин маанилүүлүгүн баса белгилеген.

КОЛ САЛУУ ЖАНА ООРУ

Иоанн Павел IIге 1981-жылы 13-майда кол салуу аракети жасалган. Террорист Мехмет Али Агжа Папаны Ыйык Петр аянтында аткан. Иоанн Павел II аман калып, бир нече жылдан кийин аны кечирүү үчүн түрмөдө Агжага өзү барган. Бул кечиримдүүлүк анын ырайымдуулукка болгон ишениминин символу болуп калды. Өмүрүнүн акыркы жылдарында Рим папасы анын физикалык мүмкүнчүлүктөрүн кыйла чектеген Паркинсон оорусуна чалдыккан. Ошого карабастан, ал укмуштуудай эрдик көрсөтүп, өмүрүнүн акырына чейин өз милдеттерин так аткарууну уланткан.

өкүлдөрү чогулушту. Ал поляктар менен католиктер үчүн гана эмес, анын ачыктыгын жана биримдикке умтулуусун урматтаган башка диндердин жана ишенимдердин колдоочулары үчүн да чоң авторитет болгон. Иоанн Павел II диалогдун папасы болгон – ал жек көрүү идеологиясына негизделген цивилизациядан кескин түрдө айырмаланган сүйүү цивилизациясын жарыялап, диний жана маданий айырмачылыктарга карабастан толеранттуу макулдашууга умтулган.

Иоанн Павел II өзүнүн жеке үлгүлүү өмүрү менен бизге, тагдырдын ар кандай оошкыйыштарына жана жашоодогу оор учурларга карабастан, биз бүгүнкү күндү ким алып келсе, ошого кубана билишибиз керектигин көрсөткөн. 2014-жылдын 27-апрелинде Иоанн Павел II Рим папасы Франциск тарабынан ыйыктардын катарына киргизилген.

Иоанн Павел II жыйырма жылга жакын убакыттан бери биз менен эмес, бирок биз анын биз менен экенин сезип келе жатабыз, анын иши – кабылдоо оңой болбосо да – дайыма шыктандырат жана анын жашоо жолу күнүмдүк турмуштун көйгөйлөрүн чечүү үчүн көптөгөн көрсөтмөлөрдү берет жана үлгү болуп саналат. Папанын достору Карол Войтила негизи ыйык болгон деп ырасташкан. Ал эмне гана кылбасын, Кудайга жана адамдарга болгон сүйүүсү менен жашаган. Ал ыйык болууга аракет кылган эмес, жөн гана ЫЙЫК болгон. ■

ӨЛҮМ ЖАНА МУРАС

Иоанн Павел II 2005-жылы 2-апрелде 84 жашында каза болгон. Анын өлүмү дүйнө жүзү боюнча миллиондогон адамдардын биримдүүлүгүн камсыздаган учуру болуп калды. Ватиканда анын акыркы сапарга узатуу зыйнатына түрдүү өлкөлөрдүн лидерлери жана бардык дүйнөлүк диндердин

ODSZEDŁ ROMAN ŚMIGIELSKI – WYBITNY DZIENNIKARZ I DZIAŁACZ POLONIJNY

23 grudnia 2024 roku, po dłuższej chorobie, odszedł Roman Śmigielski – wybitny działacz polonijny, tłumacz, dziennikarz oraz orędownik wolności. Jego śmierć to ogromna strata nie tylko dla społeczności polonijnej, szczególnie w Danii, gdzie mieszkał, ale także dla Polski, której los przez całe życie był mu niezwykle bliski.

ŻYCIE PEŁNE POŚWIĘCENIA

Roman Śmigielski urodził się 23 kwietnia 1951 roku w Bydgoszczy. Po ukończeniu polonistyki w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu w 1971 roku wyemigrował do Danii. Tam kontynuował swoją edukację, zdobywając dyplom z rachunkowości i informatyki w Wyższej Szkole Handlowej w Kopenhadze. Zawodowo pracował jako główny księgowy oraz kontroler w duńskiej Najwyższej Izbie Kontroli, przyczyniając się do zacieśniania współpracy między Danią a Polską.

ZAANGAŻOWANIE W DZIAŁALNOŚĆ

OPOZYCYJNĄ I POLONIJNĄ

Roman Śmigielski był nie tylko utalentowanym specjalistą, ale przede wszystkim człowiekiem głęboko zaangażowanym w sprawy Polski i Polonii. W latach 70. i 80. aktywnie wspierał polską opozycję demokratyczną. Działał w Komitecie Poparcia Opozycji Demokratycznej w Polsce oraz w Komitecie Rozpowszechniania Polskiej Literatury Emigracyjnej, organizował pomoc materialną dla Polski oraz angażował się w akcje wspierające „Solidarność” i polskich więźniów politycznych.

Na VI Zjeździe Polonii i Polaków z Zagranicy / На VI Съезде Полонии и Поляков за границей

DZIAŁALNOŚĆ POLONIJNA

W 1999 roku Roman Śmigielski został przewodniczącym Federacji „Polonia”, którą kierował przez 10 lat. W 2009 roku, na znak uznania jego zasług, wyróżniono go tytułem honorowego przewodniczącego tej organizacji. Jako sekretarz generalny Europejskiej Unii Wspólnot Polonijnych organizował m.in. Zjazdy Polonii i Polaków z Zagranicy. Angażował się także w inicjatywy dla polonijnej młodzieży, biorąc udział w organizo-

waniu konkursów „Być Polakiem”. W X konkursie „Być Polakiem” w 2018 roku Bachiana Biegalijew z naszej kirgiskiej Polonii zdobyła pierwsze miejsce.

WYBITNY PUBLICYSTA I REDAKTOR

Roman Śmigielski był także założycielem i wieloletnim redaktorem naczelnym kwartalnika „Informator Polski”, który pełnił ważną rolę w informowaniu Polonii o wydarzeniach w Polsce i Danii. Z jego inicjatywy powstała polska telewizja internetowa w Danii – POLOWIZJA.DK, będąca istotnym źródłem informacji i kultury dla Polaków mieszkających w tym kraju.

ODZNACZENIA I WYRÓŻNIENIA

Za swoje zasługi dla Polski i Polonii Roman Śmigielski został odznaczony licznymi nagrodami, w tym Srebrnym Krzyżem Zasługi (1995), Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej (1999) oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej (2011).

PAMIĘĆ

O ROMANIE ŚMIGIELSKIM

Z Romanem Śmigielskim miałam zaszczyt spotkać się po raz pierwszy w Krakowie na II Światowym Forum Mediów Polonijnych. Był człowiekiem niezwykle pogodnym, uśmiechniętym, wokół którego gromadzili się ludzie, ponieważ emanował niepowtarzalną pozytywną energią. A jednocześnie był osobą o wyjątkowej przenikliwości, ogromnej wiedzy i pasji. Jego działalność była szeroko znana w środowisku polonijnym. Na pewno jego życie, pełne zaangażowania zarówno w sprawy ojczyzny, jak i w pomoc rodakom na obczyźnie, pozostanie inspiracją dla kolejnych pokoleń.

Cześć Jego Pamięci! ■

Zenona Ślżzak-Biegalijew

Roman Śmigielski podczas Gali konkursu „Być Polakiem” / Роман Шмигельский во время Гала-концерта конкурса «Быть поляком»

РОМАН ШМИГЕЛЬСКИЙ – ВЫДАЮЩИЙСЯ ЖУРНАЛИСТ И ДЕЯТЕЛЬ ПОЛОНИИ

23 декабря 2024 года после продолжительной болезни ушел из жизни Роман Шмигельский – выдающийся журналист, переводчик, полонийный деятель и защитник свободы. Его кончина стала огромной утратой как для польской диаспоры в Дании, где он жил после эмиграции, так и для Польши, судьба которой всегда была ему чрезвычайно близка.

ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ САМООТДАЧИ

Роман Шмигельский родился 23 апреля 1951 года в Быдгоще. Окончив филологический факультет Высшей педагогической школы в Ополе, в 1971 году эмигрировал в Данию. Там Роман Шмигельский продолжил образование, получив диплом по бухгалтерскому учету и информатике в Высшей школе торговли в Копенгагене. Позже он работал главным бухгалтером и контролером в датской Счетной палате, содействуя сотрудничеству Дании и Польши.

АКТИВНАЯ ОППОЗИЦИОННАЯ И ПОЛОНИЙНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Роман Шмигельский был не только талантливым специалистом, но и человеком, глубоко вовлеченным в дела Польши и Полонии. В 70-80-е годы он активно участвовал в деятельности Комитета поддержки демократической оппозиции в Польше и Комитета распространения польской эмигрантской литературы, организуя материальную помощь для Польши и участвуя в акциях в поддержку «Солидарности» и помощи польским политическим заключенным.

ПОЛОНИЙНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

В 1999 году Роман Шмигельский был избран председателем Федерации «Полония», которую возглавлял на протяжении 10 лет. В 2009 году за его заслуги ему был присвоен титул почетного председателя этой организации. Как генеральный секретарь Европейского союза Полонийных сообществ он организовывал, среди прочего, Съезды Полонии и поляков за границей. Он также был одним из инициаторов проектов для полонийной молодежи, принимал участие в организации конкурсов «Быть поляком». В X конкурсе

«Быть поляком» в 2018 году представительница нашей кыргызской Полонии Бахиана Бегалиева заняла первое место.

ВЫДАЮЩИЙСЯ ЖУРНАЛИСТ И РЕДАКТОР

Роман Шмигельский был основателем и многолетним главным редактором журнала «Информатор польский», который играл важную роль в информировании польской общины о событиях в Польше и Дании. По его инициативе было создано интернет-телевидение POLOWIZJA.DK, ставшее ключевым источником информации и культуры для поляков, проживающих в Дании.

НАГРАДЫ И ПРИЗНАНИЕ

За свои заслуги перед Польшей и польской диаспорой Роман Шмигельский был удостоен многих наград, в том числе Серебряного креста заслуги (1995), Кавалерского креста ордена заслуги перед Республикой Польша (1999) и Офицерского креста ордена заслуги перед Республикой Польша (2011).

ПАМЯТЬ

О РОМАНЕ ШМИГЕЛЬСКОМ

Мне посчастливилось встретить Романа Шмигельского на II Всемирном форуме польских СМИ в Кракове. Он был удивительно добрым и улыбочным человеком, вокруг которого всегда собирались люди, ведь он излучал невероятную позитивную энергию. В то же время он был глубоким мыслителем с обширными знаниями и увлеченностью. Его деятельность была широко известна как в стране так и за ее пределами. Жизнь Романа Шмигельского, наполненная самоотдачей и заботой о родине и соотечественниках, послужит вдохновением для будущих поколений.

Светлая память! ■

Зенона Слензак-Бегалиева

I Forum Mediów Polonijnych w Szwecji, 2014 /

I Всемирный форум полонийных СМИ в Швеции, 2014

VII ŚWIATOWE FORUM MEDIÓW POLONIJNYCH

W dniach 17–20 października 2024 roku w Warszawie oraz Pułtusku odbyło się VII Światowe Forum Mediów Polonijnych, które zgromadziło 85 dziennikarzy z trzydziestu krajów i sześciu kontynentów. Organizatorami Forum były Światowe Stowarzyszenie Mediów Polonijnych oraz Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”. Wydarzenie zostało dofinansowane w ramach konkursu „Wsparcie dla Polonii i Polaków za Granicą”. Forum stanowiło wyjątkową okazję do pogłębienia współpracy i wymiany doświadczeń między mediami polonijnymi, które odgrywają istotną rolę w kształtowaniu polskiej kultury i tożsamości narodowej poza granicami Polski.

Forum rozpoczęło się w siedzibie Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie. Uroczystości otworzyła je Dyrektor Departamentu Współpracy z Polsnią i Polakami za Granicą Anna Sochańska, która podkreśliła wagę współpracy z mediami polonijnymi oraz ich rolę w integrowaniu Polaków na świecie, a przedstawicielki tychże mediów nazwała „ambasadami polskiego słowa i języka”. W inauguracji wzięli udział także: Przewodniczący Zarządu Krajowego Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Tomasz Różniak, wiceprezes Zenka Bańkowska oraz Prezes Światowego Stowarzyszenia Mediów Polonijnych Teresa Sygnarek, która podkreśliła zaangażowanie uczestników Forum w rozwój mediów polonijnych na świecie. Tomasz Różniak natomiast zauważył, że globalizacja i nowoczesne technologie ułatwiają budowanie wspólnoty Polaków za granicą.

Ważnym punktem wydarzenia był panel dyskusyjny, poświęcony współpracy między redakcjami

oraz roli nowoczesnych mediów w integrowaniu Polaków na całym świecie. Podczas Forum odczytano także apel dotyczący trudnej sytuacji mediów polskich na Ukrainie i Białorusi.

Uczestnicy VII Światowego Forum Mediów Polonijnych wzięli udział w różnych warsztatach,

podczas których poruszano kluczowe zagadnienia współczesnego dziennikarstwa. Warsztaty na temat udogodnień, jakie sztuczna inteligencja (AI) oferuje dziennikarzom – np. pomoc w automatyzacji pracy, w generowaniu tekstów czy analizowaniu dużych zbiorów danych – prowadzili dr hab. Krzysztof Kowalik oraz mgr Krzysztof Kępa z Uniwersytetu Warszawskiego. Tomasz Chłoń, Dyrektor Departamentu Komunikacji Strategicznej i Zapobiegania Dezinformacji w MSZ, opowiadał o technikach rozpoznawania fałszywych informacji, które mogą wpływać na opinię publiczną, i wskazał sposoby ochrony przed nimi. Prof. dr hab. Iwona Hofman omówiła wyzwania współczesnego dziennikarstwa, a dr Elżbieta Pawlak-Hejno skupiła się na cyfrowym storytellingu. Wykład dr hab. Marii Łoszewskiej-Ołowskiej dotyczył m.in. granic wolności słowa oraz prawa do prywatności, a mgr Dariusz Łukawski mówił o zarządzaniu sytuacjami kryzysowymi.

VII Światowe Forum Mediów Polonijnych było wyjątkową platformą wymiany poglądów i doświadczeń, ważnych dla przyszłości tych mediów. Stworzyło przestrzeń do merytorycznej dyskusji o wyzwaniach, jakie stoją dziś przed dziennikarstwem polonijnym, a także wzbogaciło uczestników o cenną wiedzę z zakresu nowoczesnych technologii, dzięki czemu będą oni mogli lepiej się poruszać w świecie współczesnych mediów. ■

VII ВСЕМИРНЫЙ ФОРУМ ПОЛОНИЙНЫХ СМИ

С 17 по 20 октября 2024 года в Варшаве и Пултуске состоялся VII Всемирный форум полонийных СМИ, собравший 85 журналистов из 30 стран, представляющих шесть континентов. Организаторами форума выступили Всемирная ассоциация полонийных СМИ и Объединение «Вспульнота Польска». Мероприятие было финансировано в рамках конкурса «Поддержка Польнии и поляков за границей». Форум предоставил уникальную возможность для укрепления сотрудничества и обмена опытом между полонийными СМИ, играющими важную роль в сохранении польской культуры и национальной идентичности за пределами Польши.

Форум начался в здании Министерства иностранных дел в Варшаве. Заседание торжественно открыла директор Департамента сотрудничества с Польнией и поляками за границей Анна Соханьска. Она подчеркнула важность сотрудничества с полонийными СМИ, назвав их «посланниками польского слова и языка». В церемонии открытия также приняли участие председатель правления объединения «Вспульнота Польска» Томаш Ружняк, его заместитель Зенка Баньковская и председатель Всемирной ассоциации полонийных СМИ Тереза Сыгнарек, которая отметила важную роль и вклад участников форума в развитие польской медиасферы за рубежом. Томаш Ружняк добавил, что глобализация и современные технологии способствуют более легкому объединению поляков, проживающих за границами Польши.

Одним из ключевых моментов форума стала дискуссия, посвященная сотрудничеству между

редакциями и роли современных медиа в объединении поляков по всему миру. Кроме того, участники обсудили сложное положение полонийных СМИ в Украине и Беларуси.

Участники форума также приняли участие в различных семинарах, посвященных ключевым вопросам современного журналистского мастерства и их развития в цифровую

эпоху. Доктор наук Кшиштоф Ковальчик и магистр Кшиштоф Кемпа из Варшавского университета рассказали о поддержке, которую искусственный интеллект (AI) предлагает журналистам – автоматизация работы, создание текстов и анализ больших объемов данных. Директор Департамента стратегической коммуникации и противодействия дезинформации МИД Томаш Хлонь рассказал о способах распознавания и противодействия фальшивой информации в сети. Профессор Ивона Хофман затронула тему вызовов современного журналистского мастерства, доктор Эльжбета Павляк-Хейно говорила о цифровом сторителлинге, доклад доктора Марии Лошевской-Оловской касался границ свободы слова и права на частную жизнь, а магистр Дариуш Лукашевский рассказал о управлении кризисными ситуациями.

VII Всемирный форум полонийных СМИ стал уникальной платформой для обмена мнениями и опытом, важными для будущего медиасферы. Он создал пространство для обсуждений задач, с которыми сегодня сталкивается польская журналистика за рубежом, а также обогатил участников ценными знаниями в области современных технологий, благодаря чему они смогут лучше ориентироваться в мире современных медиа. ■

III KURUŁTAJ NARODU KIRGISTANU

W dniach 20-21 grudnia 2024 roku odbył się w Biszkeku III Kurułtaj narodu Kirgistanu – jedno z najważniejszych wydarzeń społecznych w kraju. Jest ono organizowane co roku przez Prezydenta Kirgiskiej Republiki Sadyra Żaparowa i biorą w nim udział delegaci z różnych regionów Kirgistanu.

W wydarzeniu uczestniczyło 698 delegatów, wśród nich – przedstawiciele Assamblei Narodu Kirgistanu, wspólnot religijnych oraz migrantów przebywających za granicą.

W ciągu dwóch dni obrad głos zabrano 150 delegatów, wpłynęło także ponad 2 000 pisemnych wniosków, odzwierciedlających potrzeby i wyzwania, jakie stoją przed społeczeństwem.

Wśród omawianych zagadnień znalazły się m.in.: rozwój infrastruktury, poprawa zaopatrzenia w wodę, wsparcie dla rolnictwa i przedsiębiorczości, zabezpieczenie socjalne nauczycieli, lekarzy i osób z niepełnosprawnościami, konieczność budowy w różnych częściach kraju ośrodków rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych.

Ponadto delegaci poruszyli kwestie związane z eksportem krajowych produktów, bezpieczeństwem żywnościowym, przetwórstwem oraz budową fabryk produkujących nawozy mineralne. Zgłoszono także propozycje zwiększenia środków na rozwój miast i na rozwiązanie problemów obywateli przebywających za granicą, m.in. uproszczenie procedur wizowych.

Prezydent Sadyr Żaparow w swoim wystąpieniu odpowiedział szczegółowo na pytania delegatów, przedstawił plany rządu na przyszłość i omówił konkretne działania mające na celu rozwój kraju.

W ramach wydarzenia zorganizowano spotkania z ministrami, podczas których delegaci mieli możliwość bezpośredniego zadawania pytań na temat problemów, z jakimi mierzą się mieszkańcy różnych regionów kraju.

Na zakończenie przyjęto rezolucję III Kurułtaju, stanowiącą zbiór wniosków i rekomendacji, które będą podstawą do dalszych działań na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, ochrony praw i wolności obywatelskich, a także regulowania kwestii duchowych i ideologicznych. ■

III НАРОДНЫЙ КУРУЛТАЙ

20-21 декабря 2024 года в Бишкеке состоялся III Народный курултай. Это одно из важнейших общественных событий в государстве, ежегодно организуемых президентом Кыргызской Республики Садыром Жапаровым, в котором принимают участие делегаты со всех регионов страны.

В работе курултая участвовали 698 делегатов, в том числе представители Ассамблеи народа Кыргызстана, религиозных конфессий и мигрантов, находящихся за рубежом.

На протяжении двух дней заседаний выступило 150 делегатов и было принято более 2 000 письменных рекомендаций, отражающих насущные потребности и проблемы общества.

Делегаты обсудили широкий спектр вопросов, включая развитие инфраструктуры, улучшение водоснабжения, поддержку сельского хозяйства и предпринимательства, социальную защиту учителей, врачей и людей с ограниченными возможностями, в том числе необходи-

мость строительства реабилитационных центров для детей с инвалидностью в различных регионах страны.

Обсуждались темы экспорта отечественной продукции, переработки, безопасности пищевых продуктов и строительства заводов по производству минеральных удобрений. Делегаты предложили выделить средства на развитие городов и решить проблемы граждан, находящихся за границей, включая упрощение визового режима.

Президент Садыр Жапаров, подводя итоги курултая, подробно ответил на вопросы делегатов, представил планы правительства и затронул различные аспекты развития страны.

В рамках мероприятия также были организованы встречи с министрами, и каждый делегат мог задать вопросы, волнующие население в разных уголках Кыргызстана.

В завершение была принята резолюция III Народного Курултая, представляющая собой сборник предложений и рекомендаций, которые станут основой для дальнейших действий в области социально-экономического развития страны, защиты гражданских прав и свобод, а также урегулирования духовных и идеологических вопросов. ■

Представители Ассамблеи Народа Киргистану jako delegaci na III Kurułtaju / Представители Ассамблеи народа Кыргызстана – делегаты III Народного Курултая

KONCERT „GRAMY I ŚPIEWAMY DLA NIEPODLEGŁEJ”

16 listopada 2024 roku w Bibliotece im. Bajaliny odbył się polonijny koncert z okazji Święta Niepodległości Polski, zatytułowany „Gramy i śpiewamy dla Niepodległej”. Wydarzenie miało na celu uczczenie polskiej niepodległości poprzez muzykę i wspólne śpiewanie, które w szczególny sposób łączy Polonię.

КОНЦЕРТ «ИГРАЕМ И ПОЕМ ДЛЯ НЕЗАВИСИМОЙ»

16 ноября 2024 года в библиотеке им. Баялинова в Бишкеке состоялся концерт, посвященный празднованию Дня Независимости Польши. Мероприятие было направлено на чествование польской независимости через музыку и совместное пение, что особенно объединяет нашу кыргызскую Полицию.

Na scenie wystąpiły dzieci z zespołu „Krakowianka”, które uczą się języka polskiego w naszym Stowarzyszeniu. Młodzi artyści w sposób pełen emocji zaprezentowali patriotyczny repertuar. Zagrali na swoich instrumentach polskie tańce – poloneza i krakowiaka – i zaśpiewali kilkanaście polskich piosenek. Były wśród nich piosenki patriotyczne, legionowe oraz te, które od pokoleń są bliskie polskim dzieciom, takie jak „Hej, na krakowskim rynku” czy „Płynie Wisła, płynie”, a także te współczesne, z repertuaru zespołu Arka Noego, np. „Mama Królowa” czy „Tak to tak”.

Na koncercie panowała wzruszająca atmosfera. Piosenki były przeplatane krótkimi wierszykami, które dzieci bardzo ładnie recytowały po polsku.

Koncert zakończył się owacjami – tak bardzo podobał się publiczności występ zespołu „Krakowianka”. Dzieci otrzymały w nagrodę od Konsula Honorowego RP w Kirgistanie pana Aleksandra Zlatkina słodkie prezenty, które wręczyła im pani Majram Czermaszewa. Tegoroczny koncert z okazji Święta Niepodległości jeszcze raz podkreślił głębokie znaczenie tego święta dla wszystkich Polaków i jeszcze mocniej zacieśnił więzi między uczestnikami, łącząc ich wokół polskiej tradycji i tożsamości. ■

Na scenie wystąpili dzieci z ансамбля «Краковянка», которые изучают польский язык в нашем объединении. Юные артисты с полным эмоцией настроением представили патриотический репертуар и исполнили на своих инструментах польские танцы полонез и краковяк. Звучали патриотические и легионерские песни и те, которые уже на протяжении многих лет близки польским детям – «Хей, на краковском рынке» или «Течет Висла», а также современные композиции из репертуара польского детского ансамбля «Ноев ковчег».

На концерте царил трогательная атмосфера. Песни чередовались со стихотворениями, которые дети очень старательно декламировали на польском языке.

Концерт завершился овациями – настолько сильно зрителям понравилось выступление ансамбля «Краковянка». Дети получили подарки от Почетного Консула Республики Польша в Кыргызстане Александра Златкина, которые от его имени вручила им Майрам Чермасшева. Концерт в честь Дня независимости Польши еще раз подчеркнул глубокое значение этого праздника для всех поляков и стал символом единства, объединяя всех вокруг польской культуры и национальной идентичности. ■

ZESPÓŁ „KRAKOWIANKA” W AŁMATY

Obchody Święta Niepodległości Polski są jednym z najważniejszych wydarzeń dla polonijnych społeczności na całym świecie. W tym roku świętowaliśmy je uroczyście zarówno w Kirgistanie, jak i w Kazachstanie. Na zaproszenie Konsula RP, pana Przemysława Szymańskiego, dziecięcy zespół „Krakowianka” z Biszkeku miał okazję wystąpić w Ałmaty, w Filharmonii Narodowej im. Żambyła.

Koncert rozpoczął się od serdecznych słów powitania, które wygłosił Konsul Rzeczypospolitej Polskiej, pan Przemysław Szymański. W swoim przemówieniu podkreślił on znaczenie obchodzonego święta dla wszystkich Polaków, zarówno w kraju, jak i poza jego granicami. Wyraził także wdzięczność za możliwość wspólnego uczczenia tego ważnego dnia w gronie rodaków, co stanowi wyraz jedności i pamięci o przeszłości.

W Muzeum Instrumentów Ludowych / В Музее старинных народных инструментов

Następnie głos zabrała pani Zenona Ślżak-Biegaliń, Prezes Polskiego Stowarzyszenia „Odrodzenie” w Kirgistanie. W swoim wystąpieniu przybliżyła zgro-

dzonym historię niełatwej, pełnej wyzwań drogi Polski do odzyskania niepodległości. Podkreśliła ogromne poświęcenie, determinację oraz niezłomność wielu pokoleń Polaków, którzy mimo przeciwności losu wierzyli w możliwość odbudowy wolnego państwa i wartości, które legły u podstaw polskiej tożsamości narodowej.

Po oficjalnych przemówieniach zabrzmiała muzyka. Program koncertowy składał się z doskonale znanych Polakom utworów – zarówno z dawnych pieśni patriotycznych i legionowych, jak i ze współczesnych dziecięcych piosenek, które wykonano z niezwykłą energią i liryzmem. Publiczność reagowała entuzjastycznie, bijąc brawo i włączając się do wspólnego śpiewania. Wiele osób nie kryło wzruszenia. To wszystko tworzyło wyjątkową atmosferę wspólnoty i jedności.

Występy wokalne przeplatane były pięknymi kompozycjami instrumentalnymi, polskimi tańcami – polonezem i krakowiakiem – oraz krótkimi wierszykami.

Najbardziej poruszającym momentem wieczoru było wykonanie pieśni „Rota” do słów Marii Konopnickiej. Cała sala wstała, aby razem z młodymi artystami z Biszkeku odśpiewać ten nieoficjalny hymn Polski. Ta wzniosła chwila stanowiła kulminację koncertu, zakończonego burzą oklasków i bisami, podczas których zespół „Krakowianka” zaśpiewał jeszcze kilka piosenek ze swojego repertuaru. Wydarzenie było nie tylko wspaniałą lekcją historii, ale również okazją do promowania polskiego dziedzictwa kulturowego.

Pobył biszkeckiego zespołu w Ałmaty trwał jeszcze dwa dni. Dzieci odwiedziły malowniczy, pokryty pierwszym szronem park Kok-Tobe, gdzie przeżyły chwile grozy w jaskini strachów, zjechały kolejką linową do miasta, po czym zwiedziły ciekawe Muzeum Instrumentów Ludowych. Niezapomnianym przeżyciem okazał się koncert muzyki chóralnej w wykonaniu młodzieżowego chóru z Kolegium im. Piotra Czajkowskiego. Występ odbył się 23 listopada w rzymskokatolickiej katedrze Trójcy Świętej i stanowił godne zwieńczenie wizyty „Krakowianki” u gościnnych sąsiadów. ■

АНСАМБЛЬ «КРАКОВЯНКА» В АЛМАТЫ

25

POLOLUS

Празднование Дня Независимости Польши – это одно из самых важных событий для поляков во всем мире. В этом году наша Полония торжественно отметила этот день в Кыргызстане и в Казахстане. По приглашению консула Республики Польша пана Пшемислава Шиманьского детский ансамбль «Краковянка» из Бишкека выступил в Алматы в Национальной филармонии им. Жамбыла.

Концерт в филармонии начался с приветственных слов консула Республики Польша пана Пшемислава Шиманьского. В своем выступлении он подчеркнул важность праздника для всех поляков как в Польше, так и за ее пределами. Он также выразил благодарность за возможность отметить этот значимый день в кругу соотечественников, что является выражением единства и памяти о прошлом.

Konsul RP Przemysław Szymański /
Консул РП Пшемислав Шиманьский

Затем председатель Польско-го культурно-просветительского объединения «Одродzenie» в Кыргызстане пани Зенона Слензак-Бегалиева рассказала о трудном пути Польши к независимости, подчеркнув, что ее обретение стало возможным благодаря жертвенности, решимости и стойкости многих поколений поляков, которые, несмотря на все тяготы, свято верили в возможность вернуть свободу своему государству, что несомненно сыграло ключевую роль для становления польской национальной идентичности.

После официальных речей зазвучала музыка. Концертная

программа состояла из прекрасных знакомых полякам произведений – как давних патриотических и легионерских песен, так и современных детских песен, которые были исполнены с необыкновенной энергией и лиризмом. Публика реагировала с энтузиазмом, аплодируя и подпевая юным артистам. Многие не скрывали своего волнения. Все это создавало уникальную атмосферу общности и единства.

Вокальные выступления чередовались с красивыми инструментальными композициями, польскими танцами – полонезом и краковяком, а также стихотворениями.

Самым трогательным моментом этого вечера стало исполнение песни «Клятва» Марии Конопницкой. Весь зал встал, чтобы вместе с юными артистами из Бишкека спеть этот неофициальный гимн Польши. Такой торжественный момент стал кульминацией концерта, завершившегося бурными аплодисментами и бисами, на которые ансамбль «Краковянка» исполнил еще несколько песен из своего репертуара. Мероприятие стало не только замечательным уроком истории, но и прекрасной возможностью для популяризации польского культурного наследия.

Пребывание ансамбля из Бишкека в Алматы продолжалось еще два дня. Дети посетили живописный парк «Кок-Тобе», покрытый первым инеем, где пережили острые ощущения в комнате страха, спустились на канатной дороге в город и побывали в Музее старинных народных инструментов. Незабываемым впечатлением для всех стал концерт хо-

ровой музыки, в исполнении молодежного хора Колледжа им. Петра Чайковского, который состоялся 23 ноября в Римско-католическом кафедральном соборе Пресвятой Троицы и стал достойным завершением визита «Краковянки» к гостеприимным соседям. ■

Koncert w rzymskokatolickiej katedrze Trójcy Świętej / Концерт в Римско-католическом кафедральном соборе Пресвятой Троицы

MIKOŁAJKI NA KAMIENIACH – TWÓRCZE WARSZTATY Z POLONIĄ

8 grudnia 2024 roku mieliśmy wyjątkową okazję, aby spędzić czas z dziećmi z Polonii, malując na kamieniach polskie wzory świąteczne. Atmosfera była radosna i pełna twórczej energii, a każde dziecko z entuzjazmem ozdabiało swój kamień motywami nawiązującymi do polskich tradycji bożonarodzeniowych.

Inicjatorką naszych twórczych warsztatów była Pani Iga Strzałka, lektorka języka polskiego na Uniwersytecie w Biszkeku. Podczas warsztatów opowiadała o polskich zwyczajach związanych z Bożym Narodzeniem, o dzieleniu się opłatkiem w Wigilię, o przygotowywaniu dwunastu potraw na wigilijny stół, śpiewaniu kolęd. Dzieci z zainteresowaniem jej słuchały, poznając nowe polskie słowa, ich symbolikę oraz tradycje.

Nie zabrakło wspólnego kolędowania, które wprowadziło wszystkich w magiczny nastrój świąt. Wśród śmiechu i śpiewu odwiedził nas Święty Mikołaj, aby wręczyć dzieciom prezenty od Konsulatu Generalnego RP w Ałmaty. Radość na ich twarzach była bezcenna!

Na zakończenie tego wspaniałego dnia uwieczniliśmy nasze wspomnienia, robiąc grupowe zdjęcie z drona Pani Igi. Wspólny wysiłek i niezapomniana, świąteczna atmosfera sprawiły, że polonijne Mikołajki na długo pozostaną w sercach wszystkich uczestników. ■

МИКОЛАЙКИ НА КАМНЯХ – ТВОРЧЕСКИЕ МАСТЕР- КЛАССЫ С ПОЛОНИЕЙ

8 декабря 2024 года у нас была уникальная возможность провести время с детьми из кыргызской Польнии, рисуя на камнях. Атмосфера была наполнена радостью и творческой энергией, а каждый ребенок с энтузиазмом украшал свой камень мотивами, связанными с польскими традициями празднования Рождества.

Инициатором мероприятия стала пани Ига Стшалка, преподаватель польского языка в Бишкекском университете. Она рассказала детям о польских рождественских традициях: о том, как накануне Рождества делятся оплатком, о приготовлении двенадцати постных блюд на Сочельник, а также об истории колядок. Дети с большим интересом слушали, открывая для себя новые польские слова, праздничные традиции и их значение в польской культуре.

Не обошлось и без пения колядок, которое помогло всем проникнуться волшебной атмосферой праздника. Веселый смех и пение колядок неожиданно прервал появившийся Святой Миколай с подарками от Генерального консульства РП в Алматы. Радость, сиявшая на лицах детей, была бесценной!

Завершился этот прекрасный день памятной групповой фотографией, сделанной с помощью дрона пани Иги. Совместное творчество и праздничная атмосфера сделали эту встречу незабываемым событием, которое несомненно останется в сердцах всех участников на долгое время. ■

Дети с большим интересом слушали, открывая для себя новые польские слова, праздничные традиции и их значение в польской культуре.

Не обошлось и без пения колядок, которое помогло всем проникнуться волшебной атмосферой праздника. Веселый смех и пение колядок неожиданно прервал появившийся Святой Миколай с подарками от Генерального консульства РП в Алматы. Радость, сиявшая на лицах детей, была бесценной!

Завершился этот прекрасный день памятной групповой фотографией, сделанной с помощью дрона пани Иги. Совместное творчество и праздничная атмосфера сделали эту встречу незабываемым событием, которое несомненно останется в сердцах всех участников на долгое время. ■

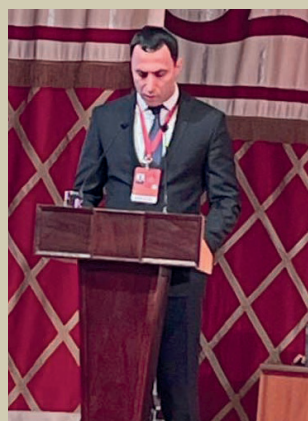

str. 22

III KURUŁTAJ NARODU KIRGISTANU

str. 4

POLSKI CMENTARZ W DŻALALABADZIE

Ambasador RP Paweł Cieplak odsłonił tablicę pamiątkową na budynku Uniwersytetu w Dżalalabadzie, gdzie podczas wojny mieścił się polski szpital wojskowy, 2007

Przedstawiciele Polonii kirgiskiej w Suzaku przy tablicy pamiątkowej poświęconej polskim żołnierzom, 2018

Konsul Generalny RP Józef Tymanowski złożył wieniec przed pomnikiem żołnierzy Andersa w Dżalalabadzie. W uroczystości wzięli udział mer Dżalalabadu Ernisbek Ormokov i przedstawiciele MSZ Kirgistanu, 2024

Letni teatr w parku w Dżalalabadzie, który pierwotnie był katolickim kościołem wybudowanym przez polskich żołnierzy